

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Пламен Димитров Митев

по процедурата за заемане на академичната длъжност „професор”

по професионално направление 2.2. История и археология за нуждите на Исторически факултет (ДВ, бр. 82 от 3.10.2014 г.)

В обявения от Софийския университет „Св. Климент Охридски” конкурс за професор по професионално направление 2.2. История и археология (ДВ, бр. 82/3.10.2014 г.) единственият кандидат – доц. д-р Веселин Костов Янчев, участва с 3 монографии (едната под № 3 в съавторство), 4 студии, 5 статии, 1 албум и 2 учебника.

От представените публикации е видно, че научните интереси на доц. В. Янчев през последните 10 години са съсредоточени в три големи тематични области: военна, институционална и политическа история на България през 19 и 20 в. Към първата област могат да се причислят монографията „Армия, обществен ред и вътрешна сигурност между войните и след тях (1913-1915 и 1918-1923“ С., 2014, 433 стр.), две от студиите (№№ 4 и 6), четири от статиите (№№ 8,9, 10 и 11) и сборника „Войната такава, каквато беше. България в Първата балканска война 1912-1913 г. С., 2012. Демонстрираната в споменатите текстове зрялост в изследването на важни аспекти и проблеми из историята на военното строителство на третата българска държава е поредното доказателство за творческия почерк на доц. Янчев, който отдавна си е спечелил признанието на професионалната ни гилдия като един от най-ревностните, най-добре подготвените и продуктивни съвременни проучватели на военното дело в следоосвободенска България. Безспорните приноси на автора при изясняване ролята на българската армия за защита на конституционното държавно устройство и за осигуряване на обществения ред в страната се дължат на прецизното издирване, анализиране и обобщаване на огромен документален масив (предимно непубликуван и неизползван досега от специалистите), както и на стремежът изследваните събития и личности да бъдат представени не изолирано и самоцелно, а в контекста на общите социално-икономически и политически процеси, определящи драматичната съдба на България от края на 19 и първата половина на 20 в. Заслуга на доц. Янчев е и последователно налагания от него подход историята на българската армия да не се ограничава единствено до военните периоди, а да се очертаят реалните параметри на

нейната „политическа употреба“. Показателни в това отношение са страниците, посветени на налагането и функционирането на българската власт в присъединените след 1913 г. територии, политическите вълнения от есента на 1918 и през 1919 г., Транспортната стачка от 1919-1920 г., управлението на БЗНС, превратът от 9 юни 1923 г. и др.

Сред научната продукция на доц. Веселин Янчев ще открия и монографията „Службите за охрана в България: от княза до президента 1879 – 2013 г.“. Написана увлекателно и с лекота, като че ли на един дъх, тази книга показва премисленото и в същото време изстрадано от автора разбиране за необходимостта да се запълни една отколешна празнота в историческата ни книжнина, посветена на българските тайни служби. Самото изложение (в обем от 224 стр.) е структурирано в кратко встъпление, три обособени на хронологически принцип самостоятелни глави и заключение. Още с първите редове читателите имат възможност да се върнат далеч назад във времето за да проследят вековната и изпълнена с напрежение, насилие, политически страсти и все още много неразгадани тайни история на хилядите знайни и незнайни мъже, посветили живота си за да защитават и за да пазят своите управници и господари. Страница след страница доц. Веселин Янчев ни прави свидетели в основното си изложение на продължителния процес на изграждане на структурите, отговарящи за охраната на държавното ръководство на България след Освобождението, като специално внимание е отделено на нормативната уредба на статута на гвардейците и княжеските телоохранители, на техния подбор и подготовка, на преките им задължения и мястото им в съществуващата система за развитие на армията и на органите за сигурност в държавата. Авторът е толкова детайлен, особено за периода до 9 септември 1944 г., че разкрива такива любопитни подробности като униформите, личното оръжие, заплатите на служещите в българските охранителни служби. Не са пропуснати дори и разните анекдотични или драматични случки като поведението на охраната на Батенберг при извършения на 9 август 1886 г. преврат срещу него или пък мерките на Стефан Стамболов да предотврати евентуално покушение срещу Фердинанд, който имал навика да се разхожда без охрана по софийските улици.

Специално внимание в книгата (цели две глави) е отделено на създаването и дейността на съвременните служби - прословутото Управление за безопасност и охрана и днешната НСО. Приносен характер имат редицата уточнения, които доц. Янчев прави относно прякото участие на Тодор Живков в ръководството на УБО, бюджета, автопарка и кадровото разрастване на Управлението, разширяването на

номенклатурните задачи на службата и на кръга от обслужвани представители на партийната и държавната номенклатура до, а и след 10 ноември 1990 г. Приведените конкретни факти за мащабите на благинките, с които се е ползвала и продължава да се ползва родната ни политическа класа са впечатляващи и със сигурност ще предизвикат интереса на читателите. Изследването на доц. Янчев се отличава и с ясно заявените от него лични позиции по засегнатите в изложението спорни или недопроучени въпроси от националната ни история като например т.нар. врачанско покушение над Тодор Живков или пък влиянието на съветския фактор след Втората световна война за изграждане на българските тайни служби, взаимоотношенията между отделните структури на МВР или съдбата на царските и партийните резиденции.

Безспорно достойнство и на тази монография е използването като основно градиво за разкриване институционалната история на родните охранителни служби на богат, разнообразен и новоиздирен документален материал, който е представен и анализиран критично и който обогатява в значителна степен досегашните проучвания по темата. Не мога да не подчертая и още нещо. Дейността на охранителните служби от Батенберг, през Фердинанд и Борис III до днешните управници на България е особено благодатна за търсачите на сензации. Вече четвърт век чрез печатните и електронни медии, амбициозни и недоучени журналисти и пишман писатели ни заливат с каква ли не пикантерия из личния живот на родните държавници и политици. Доц. Янчев не се е поддал на подобно, обагрено от политическото ни злободневие, изкушение и е останал верен на професионализма и академизма.

Като дългогодишен университетски преподавател в катедра История на България (от 1999 г.) Веселин Янчев води основни и специализиращи курсове по нова българска история в различни бакалавърски специалности и магистърски програми на Исторически факултет. Съставител е на научен сборник за участието на България в Първата световна война (№ 13^а) и е съавтор в две от най-популярните учебни пособия по нова българска история за нуждите на МОН (№№ 14 и 15). След хабилитирането си през 2005 г. е ръководил 7 докторанти. Член е на редколегиите на две от най-авторитетните периодични издания у нас в областта на историята (сп. „Минало” и Известията на Българското историческо дружество). Участва в ръководството на две научни сдружения (БИД и Международната асоциация по българистика) и на три неправителствените сдружения. Само през последните 10 години се е включвал в 6 изследователски проекта, два от които международни и е участвал с доклади и научни съобщения в 20 национални и международни научни конгреси и конференции.

Консултант е на два телевизионни филма и на електронния вестник за музеология и военна история. Всичко това очертава доц. д-р Веселин Янчев като опитен и уважаван университетски преподавател, като широко скроен, зрял и модерно мислещ специалист, с безспорни приноси в изследването на новата българска история.

Процедурните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение са спазени. Кандидатът отговаря и на всички предвидени допълнителни изисквания в Правилника на Софийския университет за заемане на съответната академична длъжност, което ми дава основание убедено да препоръчам на Уважаемото научно жури да присъди на доц. д-р Веселин Костов Янчев званието „професор”.

София, 14. 01. 2015 г.

проф. д-р Пламен Митев